

ТЕХНОЛОГІЯ РАНЬОГО ВТРУЧАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ОСВІТИ СЛОВАЧЧИНИ: ДОСВІД, ПЕРСПЕКТИВИ

Гладуш В.А., доктор педагогічних наук, професор
Кляйн В., доктор габілітований, доцент,
Шилонова В., доктор філософії,

Тези доповіді підготовлено в рамках проекту VEGA №. 1/0522/19 «Створення інклюзивного середовища в дитячому садку та інклюзивних підходів у діагностуванні і стимулюванні розвитку дітей з обмеженими можливостями».

Актуальність. Система освіти Словацької Республіки активно долучилася до інтеграційних освітніх процесів у Європейському Союзі. На сьогодні особливу актуальність має питання включення дітей з особливостями соціального, культурного, психофізичного розвитку в загальноосвітній простір. Такі проблеми, як готовність спеціальних педагогів до раннього втручання, скринінгу та організації психолого-педагогічного супроводу дітей особливими освітніми потребами залишаються не вирішеними.

Метою публікації є презентація основних ідей Національного проекту Словаччини щодо впровадження в систему дошкільних дитячих закладів освіти посади спеціального педагога та висвітлення його ролі у ранньому втручанні в розвиток дітей.

Виклад основного матеріалу. З метою поліпшення ситуації щодо впровадження інклюзивної форми навчання в закладах загальної середньої освіти (згідно з Національним проектом «Школа відкрита для всіх – ŠOV», 2015) у Словацькій Республіці з 2018 року започаткував роботу Національний проект «Інклюзія в дитячому садку – PRIM». Головна мета цього проекту полягає у підсиленні попереднього проекту шляхом поступового та системного впровадження технологій раннього втручання в розвиток дітей з обмеженими можливостями здоров'я та наданні їм професійної допомоги на всіх рівнях освіти, починаючи з дошкільної. Також за допомогою проекту передбачається

створення ефективного інклюзивного середовища, проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи серед сімей, в яких є діти з порушеннями розвитку, прогнозується збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних дошкільних закладах.

Проект орієнтований на досягнення таких завдань: активізація процесу впровадження моделі інклюзивної освіти в дошкільних закладах освіти; формування інклюзивних команд в дитячих садках; створення діагностичних методик та стимулюючих програм розвитку дітей дошкільного віку (з акцентом на дітей 3 і 4 років).

Згідно з проектом у загально масові дитячі садки, де виховуються діти з особливими освітніми потребами введено посаду спеціального педагога. До цього така посада була лише в школах (спеціальних і загальноосвітніх). Згідно наказу Міністерства школьства, науки, досліджень і спорту Словацької республіки створено 235 робочих місць для асистентів педагога та 145 – для спеціальних педагогів. Робота спеціального педагога в дитячому садку спрямована на раннє втручання та оптимізацію особистісного розвитку дітей (з акцентом на дітей з особливими освітніми потребами). Це відповідає основам державної філософії інклюзивної освіти.

Посадова інструкція /вибірково/ зазначає, що спеціальний педагог в дитячому садку: здійснює професійні обов'язки в рамках спеціально-педагогічної діагностики, індивідуального або групового консультування, надає допомогу дітям з соціально неблагополучних сімей, дітям з психічними розладами, порушеннями слуху, порушеннями зору, фізичними вадами, дітям з порушеними комунікативних навичок, аутизмом або іншими поширеними складними порушеннями розвитку та інвалідністю. Надає спеціальні педагогічні інструкції та консультації батькам дітей та співробітникам закладів освіти; бере участь у створенні та вдосконаленні індивідуальної освітньої програми для дітей з особливими освітніми потребами, а потім бере участь в її реалізації на практиці; проводить індивідуальну та групову спеціальну освітню скринінг-діагностику соціально і фізично неблагополучних дітей; веде

документацію індивідуально інтегрованих дітей і контролює ефективне використання допоміжних засобів, рекомендованих освітніми консультаційними та профілактичними установами; здійснює професійний супровід процесу інтеграції та інклюзії дітей з особливими освітніми потребами, також надає рекомендації законному представнику дитини пройти контрольну перевірку у відповідному центрі педагогічного-психологічного консультування та профілактики.

На першому етапі реалізації проекту підготовлено навчально-методичні керівництва зі скринінгу та стимуляції (автори В. Шилонова, В. Кляйн, П. Шинкова, 2018). Сутність їх полягає у втіленні змісту програми ECES (Early Child Hood Education and Care «рання освіта та турбота про дітей»), запропонованої ОЕСР для визначення ключових елементів та підходів до розвитку та догляду за дітьми раннього віку.

На другому етапі підготовлено методичний посібник «Скринінг-стимуляційна програма для 3–4-річних дітей в дитячому садку», (автори В. Шилонова, В. Кляйн, П. Шинкова, 2019), що відповідає замислам Національного проекту «Школа відкрита для всіх» (2015). Запропонований посібник складається з 2-х частин і призначений надавати конкретну методичну допомогу педагогічному та соціальному персоналу дитячих садочків для успішного проведення перевірки стану розвитку дітей дошкільного віку та формуванні їх індивідуальної траєкторії розвитку.

Частина 1. Скринінг (depistáž, диспансеризація, комплексне обстеження) здійснюється відповідно до встановленої послідовності педагогічними, медичними, соціальними працівниками, зокрема, шкільним спеціальним педагогом. Після виявлення і реєстрації окремих наявних чи потенційних порушень або недоліків результати скринінгу мають узагальнюватися для відпрацювання алгоритму надання допомоги дитині шляхом застосування спеціальних програм стимулювання.

Частина 2. Стимуляція (активізація будь-яких процесів, явищ або діяльності, життєздатності тощо). Здійснюється за результатами показників

скринінгу. Основна мета – прогнозування програми активних дій, щоб домогтися найбільш ефективної діяльності базальної функції дитини та ефективно підготуватися до вимог сучасної початкової школи. Програма стимулювання має впроваджуватися вихователями дитячих садків (включаючи асистентів) під керівництвом спеціального шкільного педагога в рамках діючої чинної освітньої програми ISCED для дошкільної освіти. Автори звертають увагу на можливість запобігання проблемних аспектів у навчанні та вихованні дітей з порушеннями або недоліками в розвитку. Саме такий підхід достатньою мірою може задовільнити освітні вимоги, що пред'являються до дітей в умовах початкової школи.

Основною місією запропонованого посібника є презентація конкретних процедур – як проводити скринінг і, як стимулювати розвиток дітей в дитячому садку. Програма скринінгу-стимуляції для дітей 3–4 років в дитячому садку може бути використана в педагогічній (спеціально-педагогічній) практиці щодо організації поетапної діагностики та стимуляції не тільки серед дітей з психофізичними порушеннями, а й серед дітей з соціально неблагополучних сімей, з обмеженими можливостями здоров'я, серед інтактних (слабоконттактних) дітей. Вважається, що це важливий крок до послаблення поведінкових розладів, вирішення питань успішності навчання, запобігання несанкціонованого включення дітей з обмеженими можливостями здоров'я або соціального характеру в систему спеціальних шкіл (особливо шкіл для розумово відсталих учнів).

Висновок. Інновація в національному проєкті PRIM – це практична діяльність спеціального педагогічного працівника (відповідно до чинного словацького законодавства «*шкільного спеціального педагога*») в середовищі дитячого садочку з метою просування ідей інклюзії. Щодня спеціальний педагог спілкується з дітьми і працює з ними в межах створеної за результатами педагогічної діагностики соціальної моделі педагогічного впливу. Спеціальні педагоги разом з іншими спеціалістами фахово здійснюють обстеження

розвитку дітей та спираючись на проміжні результати, реалізують програму стимулювання в середовищі дитячого садка.

У перспективі автори прагнуть розробити ефективну програму діагностики та подальшого стимулювання для дітей дошкільного віку від 4 до 6 років. В рамках реалізації цього заходу, як звичайний педагогічний персонал так і спеціальний педагог мають приділяти достатньо багато часу для проведення об'єктивного первинного обстеження, професійного стимулювання розвитку дітей за допомогою індивідуальної програми і заключного обстеження з метою перевірки ефективності стимуляції.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ:

Віктор Гладуш, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та лікувальної педагогіки, Інститут Юрая Палеша в Левочі, Педагогічний факультет Католицького університету в Ружомбероку, Словацька Республіка, viktor.gladush2@gmail.com

Владімір Кляйн, доктор габілітований, доцент, директор Інституту Юрая Палеша в Левочі, Педагогічний факультет Католицького університету в Ружомбероку, Словацька Республіка, E-mail: vladimir.klein@ku.sk

Вієра Шилонова, доктор філософії, завідувач кафедри спеціальної та лікувальної педагогіки, Інститут Юрая Палеша в Левочі, Педагогічний факультет Католицького університету в Ружомбероку, Словацька Республіка, E-mail: viera.silonova@ku.sk